

2024-03-28

Samråd NV-06511-23, NV-00856-24, NV-00855-24

Svenska Jägareförbundets samrådsyttrande inför Naturvårdsverkets beslut om licensjakt efter gråsäl

Inledning

Svenska Jägareförbundet, fortsättningsvis förbundet, konstaterar att det förslag som Naturvårdsverket nu presenterat gällande beslut om licensjakt efter gråsäl skulle innebära stora förändringar för sälförvaltningen. Inte enbart med bäring på de faktiska numerärerna som föreslås utan även i den syn som Naturvårdsverket hitintills framställt kring fördelarna med licensjakt efter säl. Förbundet delar Naturvårdsverkets tidigare uppfattning att licensjakt bland annat skapar ökad tydlighet i sälförvaltningen, möjlighet att reglera bestånden där de är som tätast samtidigt som man främjar brukandet av sälen som resurs och ökar intresset för säljakten som jaktform. Licensjakt har även framställts som en viktig faktor i att minska konflikten mellan människa och säl, och att det är i linje med Naturvårdsverkets strategi för svensk viltförvaltning.

Naturvårdsverket skriver själva på hemsidan, under ämnesområdet jakt och vilt att:

”Naturvårdsverket verkar för en viltförvaltning där alla viltets värden tas tillvara – för naturupplevelser, besöksnäring, jakt, tillgång till viltkött och för att bevara den biologiska mångfalden.”

Det sätt att se på viltförvaltning som beskrivs ovan anser inte förbundet går att utläsa i det förslag som Naturvårdsverket nu presenterat för samråd inför beslut om licensjakt efter gråsäl. Förslaget riktar ensidigt in sig på att bli ett verktyg för att råda bot på skadegörande individer snarare än att vara ett verktyg för förvaltning av en art bland övriga arter i ett gemensamt ekosystem. Det saknas även verifierade fakta som grund för de förslag som kraftigt minskar utrymmet för förvaltning genom jakt.

Sammanfattning

Förbundets grundläggande inställning är att vilt ska förvaltas genom jakt och inte genom sjukdomar och svält.

Svenska Jägareförbundet

Sälarnas livsmiljö och ekosystem är i obalans. För att nå framgång i arbetet med att förbättra situationen och återställa balansen, är en begränsning av sälpopulationerna genom jakt en nödvändig åtgärd.

”Viltarterna lever i samspel med sin livsmiljö och med andra arter i naturen. Förvaltningen av viltet utgår därför både från den art som ska förvaltas och det ekosystem den är en del av”⁴

Licensjakten efter gråsäl bör omfatta minst 1500 individer och bedrivs från 16 april till 31 december 2024.

Licensjakten efter knubbsäl bör omfatta minst 630 individer och bedrivs den 20 april 2024 till den 20 maj 2024 samt den 15 augusti 2024 till den 19 april 2025.

Skyddsjakt efter vikare bör omfatta minst 350 individer och bedrivs från den 16 april till den 31 december 2024.

Sälsäkra redskap kan vara effektiva i vissa situationer för att minska risken för skador. Men för att skapa förutsättningar för de hårt ansatta fiskbestånden att återhämta sig, behöver sälpopulationerna regleras med licensjakt. Här ser inte förbundet någon annan lämplig lösning.

Förbundet anser att tidigare gällande villkor om att bärgning så långt som möjligt ska ske är fullt tillräckligt.

Genom licensjakt når vi en högre acceptans för de problem som upplevs på grund av sälen. En högre acceptans för sälen styr mot målet om en neutral eller positiv effekt på människors intressen. Jakten har också en stark psykologisk effekt över att myndigheten lyssnar på de som är drabbade av de täta populationerna.

1. Skador och övrig påverkan orsakad av säl

Skador på redskap, fångst och fiskbestånd är ett resultat av överstora populationer av säl, som skadar balansen i ekosystemen, och därmed viktiga livsmiljöer för sälen. Detta leder till svält och sjukdom. Förbundets grundläggande inställning är att vilt ska förvaltas genom jakt och inte genom sjukdomar och svält.

2. Antal sälar som får fällas i respektive geografiskt område

I Naturvårdsverkets framtagna strategi för svensk viltförvaltning 2022–2029 står det i första stycket under rubriken, Viltförvaltning utgår från ekosystem.

”Viltarterna lever i samspel med sin livsmiljö och med andra arter i naturen. Förvaltningen av viltet utgår därför både från den art som ska förvaltas och det ekosystem den är en del av. Kunskap om viltets ekologiska sammanhang är grundläggande för en aktiv och välfungerande förvaltning.”⁴

Svenska Jägareförbundet

Förbundet förutsätter att detta även gäller viltarter i de ekosystem som infinner sig under havsytan och som våra sälararter i allt väsentligt är en stor del av. I Naturvårdsverkets resonemang utifrån HaVs yttranden så verkar ett osäkert inventeringsresultat vara av större vikt än faktiska förändringar i arternas populationer, samt betydelsen av deras ekosystem och långsiktiga förvaltning. Vilt bidrar på olika sätt med ekosystemtjänster och vidare i strategin står det,⁴

”Vid alltför höga tätheter av vissa viltarter kommer värdet av tjänsterna att minska eller ätas upp av ökade kostnader eller andra negativa effekter”

Förbundet delar den synen på viltförvaltning och förväntar sig att Naturvårdsverket också inför beslut beaktar strategin, även i fråga om förvaltningen av sälpopulationer.

Förbundet motsätter sig de i samrådet angivna populationsuppskattningarna som presenteras av våra tre sälararter. Enligt de studier och de inventeringar som finns att ta del av är populationerna större än vad som anges i samrådet.

Enligt det finska Naturresursinstitutet Luke, är det inventerade antalet gråsäl¹ i Östersjön 45798. Vid dessa inventeringar vet vi att 60–80% av sälarna i populationen är synliga. Det motsvarar en population mellan 57248–76330 sälar. Det innebär att Naturvårdsverket har underskattat den faktiska populationen.

Att antalet sälar i kärnområdet har minskat innebär inte per automatik att det finns färre sälar i populationen. Studerar man det inventerade antalet sälar ser man att minskningen som noteras i kärnområdet stämmer väl med uppgången på den finska sidan. Det är ett rimligt antagande att gråsäl¹ i stället uppehållit sig i en annan del av sitt utbredningsområde under inventeringen, då det inte är studerat om sälarna blivit mer störningskänsliga.

Antalet räknade knobbsäl¹ i samband med inventeringen i Kattegatt och Skagerrak minskar, men det behöver inte betyda att populationen minskar. Om populationen skulle ha minskat i nivå med inventeringsresultaten så innebär det att många tusen sälar skulle ha försvunnit under en kort tid. En sådan minskning skulle ha uppmärksamats av de som bor och lever utmed och av kusten, fisket och havet, men så är inte fallet. Iakttagelser och rapporter från de som bor och verkar utmed kusten visar snarare på att sälen flyttat och bytt viloplats, men upplevs fortfarande lika talrik som tidigare.

En reflektion som görs frekvent är att fiskbestånden upplevs vara slut eller kraftigt reducerade i våra kustnära vatten. Till exempel är lekbiomassan för torsk i Kattegatt och Skagerrak rekordlåg och befinner sig långt under den gräns för lekbeståndets storlek under vilken det är sannolikt att beståndets förmåga att producera ungfisk minskar². År 2019 beslutades det om ett torskfiskestopp i Östersjön. Olof Lövgren visar i sin trålundersökning av fisk i Östersjön⁶ att det inte blivit någon effekt på mängden fångad torsk. Beaktas ska också att 2020 listade 14 forskare vid SLU i en promemoria, att säljakt är en av de viktigaste åtgärderna för att förbättra förutsättningen för torsken⁷. Av ICES rapport från 2021³ framgår att det är sälar som orsakar predationsdödligheten på 3-4 årig torsk, och att sälar, tumlare och kannibalism är signifikanta dödlighetsorsaker för torsk i

Svenska Jägareförbundet

åldern 1-2 år. Att utifrån torskens svåra beståndssituation, där sälen tydligt är en signifikant dödsrisk, inte genom licensjakt begränsa sälpopulationen är förvånande. Fiskbestånden är en del av sälens livsmiljö och tillsammans delar både fiskbestånden och sälbestånden samma ekosystem. Detta är utifrån svensk viltstrategi 2022–2029 ett självklart förvaltningsområde.

”Viltarterna lever i samspel med sin livsmiljö och med andra arter i naturen. Förvaltningen av viltet utgår därför både från den art som ska förvaltas och det ekosystem den är en del av”⁴

Precis som för gråsälén har sannolikt inte populationen av knobbsäl minskat utan istället omfördelat sig geografiskt. Skulle det ändå vara så att populationen har minskat och flera tusen sälar försvunnit så är licensjakt av stor betydelse för att hålla populationen på en lägre nivå, mer i paritet med födoresursen, samt utgöra en bra möjlighet att övervaka knobbsälens hälsoläge. Kontrollerad licensjakt är en utmärkt källa till miljöövervakning av den friska delen av populationen med fokus på sälens hälsa och därmed fås även ett kvitto på hur sälens ekosystem mår. Att tillåta licensjakt över hela kuststräckan, även i skyddade områden samt utöka provtagningen skulle på ett bättre sätt gynna knobbsälén och dess ekosystem på lång sikt.

Att variationen i inventeringsresultat för vikare mellan år är stor råder det inget tvivel om. Det är anmärkningsvärt att Naturvårdsverket drar långtgående slutsatser utifrån inventeringsresultatet om knobbsälens bestånd medan man i vikarens fall snarare ignorerar inventeringsresultat. Det är i det finska Naturresursinstitutets Lukes redovisning tydligt att fler sälar exponerar sig i samband med inventering¹. Likväl som vi kan anta en ökning av populationen så kan också de tidigare populationsuppskattningarna vara underskattade. Vid simultanräkningar så kan man alltid utgå från att man inte ser alla sälar, utan det blir en skattning av observerbarhet och mörkertal. För förbundet är det mycket tydligt i inventeringsresultatet att populationen ökar. Precis som för gråsäl och knobbsäl är det nödvändigt med en reglerad skydds jakt även på vikare och något som förbundet starkt rekommenderar. En reglerad skydds jakt i kombination med provtagning av fällda sälar ger en mycket bra bild av hälsoläget för populationen av vikare och dess ekosystem. En reglerad skydds jakt skulle inte utgöra ett hinder eller hot för upprätthållandet av vikarens gynnsamma bevarandestatus. Jämförelsevis medger finska myndigheter ett uttag om 375 individer per år ur samma population.

Naturvårdsverket resonerar i samrådet om att ett förändrat klimat skulle kunna ha negativa effekter på vikarens livsmiljö. Att forma en förvaltning av vikaren på framtida spekulationer är inte hållbart. En förvaltning av vikaren ska ske utifrån dagens förutsättningar. Framtida utmaningar med klimatet måste hanteras när dessa förutsättningar börjar påverka vikaresälens population, vilket vi inte kan se idag. Skulle ett förändrat klimat innebära att Bottenviken inte isbeläggs så räddas inte vikaren av en utebliven skydds jakt. Vikaren skulle i ett sådant scenario tvingas anpassa sig till förändrade livsbetingelser vilka är frikopplade från jaktligt uttag.

2.1 Antal gråsäl under licensjakt samt område för detta

Förbundet anser att licensjakten efter gråsäl bör omfatta 1500 sälar för att förhindra fortsatt allvarlig skada samt bromsa en fortsatt populationsuppgång. Vidare behöver licensjakten utformas så att sälen får jagas även inom skyddade områden och att licensjakten även omfattar gråsäl utmed hela Sveriges kust. Det är även av stor vikt att beslutet främjar förutsägbarhet och medverkar till att långsiktigt öka intresset för säljakten som jaktform.

De vikande siffrorna för avskjutning av gråsäl påverkas av flera faktorer. Bland annat finns det idag ingen avsättning för fällda sälar. EU:s förbud mot handel med sälprodukter är ett stort hinder för att uppfylla den politiskt antagna inriktningen om att licensjakt ska vara beståndsreglerande samt medverka till att begränsa allvarlig skada på fiskbestånd. Av jaktetiska skäl faller inte jägarkåren fler sälar än vad som går att ta tillvara, därmed saknas incitament att fälla ytterligare sälar. Säljakten är mycket väderberoende, vilket enskilda år kan få stor betydelse för jaktutövningen. Att jakt inte tillåts i vissa skyddade områden utgör också ett stort hinder för möjligheten att uppfylla beslutade kvoter. Det får en mycket negativ konsekvens för det ekosystem där sälen ingår. Detta är ett hinder som behöver hanteras för att andemeningen med svensk viltstrategi ska kunna införlivas.

2.2 Jakt på knobbsäl

Förbundet anser att Naturvårdsverket ska besluta om licensjakt efter 630 knobbsälar. Där samtliga populationer utmed Sveriges kust bör ingå. Det framgår tydligt av inrapporterade skador av säl på fiskeredskap att Kalmarsund, södra Öland, Blekinge och Hanöbunkten runt Skånes sydkust är utsatta för omfattande skador. Detta motiverar licensjakt även på knobbsäl. En begränsad och strikt kontrollerad licensjakt även i dessa populationer kommer resultera i mycket betydelsefulla data om knobbsälarnas hälsa, indikationer på hur dess ekosystem mår samt bidra till skyddande av fiskeredskap.

De vikande siffrorna för avskjutning av knobbsäl påverkas av flera faktorer. Det finns idag ingen avsättning för fällda sälar. EU:s förbud mot handel med sälprodukter är idag ett stort hinder för att uppfylla den politiskt antagna inriktningen om att licensjakt ska vara beståndsreglerande samt medverka till att begränsa allvarlig skada. Av jaktetiska skäl faller inte jägarkåren fler sälar än vad som går att ta tillvara, därmed saknas incitament att fälla ytterligare sälar. Säljakten är mycket väderberoende, vilket enskilda år kan få stor betydelse för jaktutövningen. Att jakt inte tillåts i vissa skyddade områden utgör också ett stort hinder för möjligheten att uppfylla beslutade kvoter. Det får en mycket negativ konsekvens för det ekosystem där sälen ingår. Detta är ett hinder som behöver hanteras för att andemeningen med svensk viltstrategi ska kunna införlivas.

2.3 Jakt på vikare

Förbundet anser att Naturvårdsverket ska besluta om skydds jakt efter 350 vikare. Omfattningen på skyddsjakten är lämplig utifrån inventeringsresultat, påverkan på fisket och dess redskap samt ekosystemets obalans på grund av överstora sälpopulationer.

De vikande siffrorna för avskjutning av vikare beror främst på att jakten endast bedrivits som skydds jakt där villkor begränsar den jaktliga utövningen.

Svenska Jägareförbundet

3. Jakttider samt områden och tid för inventering

Förbundet anser att licensjakt efter gråsäl ska vara 16 april till 31 december 2024. Detta sammanfaller helt med den finska tiden för licensjakt som sker på samma population.

Tiden för jakt efter knobbsäl bör vara den 20 april 2024 till den 20 maj 2024 samt den 15 augusti 2024 till den 19 april 2025.

Förbundet anser att jakttiden för skyddsjakt efter vikare ska vara 16 april till 31 december 2024. Detta sammanfaller helt med den finska tiden för licensjakt som sker på samma population.

4. Annan lämplig lösning

Förslaget i samrådet fokuserar till stor del på de skador som sälen gör på fisket och på fiskeredskap. I detta sammanhang har inte förbundet någon ytterligare erfarenhet än den som yrkesfiskarna själva har.

Däremot har Naturvårdsverket missat den obalans som en för stor sälpopulation bidrar till när fiskbestånden som utgör sälens näringsresurs är fiskade i botten. Både torsk och sill/strömning, i samtliga vatten som våra sälarter födosöker i, håller idag bestånd av torsk och sill/strömning där lekbiomassan är under $MSY B_{Trigger}$. Vilket är det tröskelvärde för lekbiomassa som inte bör underskridas, och ofta även under B_{Lim} som anger den gräns för lekbeståndets storlek under vilken det är stor sannolikhet att beståndets förmåga att producera ungfisk minskar^{2, 5}. Obalansen behöver lösas snarast och det mänskliga uttaget ur fiskbestånden minska, samtidigt som vi bibehåller och ökar det jaktliga uttaget av säl. Detta för att möjliggöra återhämtning den livsmiljö och det ekosystem som sälen är direkt beroende av.

5. Rutiner för och omfattning av bärgning och provtagning

Det är många faktorer som inverkar på förutsättningen att bärga en fälld säl, förutsättningarna är dessutom olika beroende var i landet man jagar. Förutom olika bottenstrukturer varierar även djup, strömmar och siktdjup. Det ligger i jägarens natur och är starkt förknippat med god jaktetik att ta till vara det vilt man fäller och därmed bärga de sälar som fälls.

Tillgången till bra uppehållsplatser för säl där jakten kan ske med goda förutsättningar för att sälarna ska kunna bärgas, begränsas ofta genom att de utgörs av skyddade områden. Jakt från land skapar optimala förutsättningar för jaktliga situationer som uppfyller lagstiftarens krav i §27 JL. Har vi många begränsningar för jakt inom områden med uppehållsplatser, tvingas jakten ut på öppet vatten vilket minskar möjliga jaktsituationer och försvårar dessutom bärgning. Det råder inget tvivel om att den skrivning som framgår i föregående års beslut om ”att bärgning så långt som möjligt ska ske” är fullt tillräcklig, om jakt får bedrivas i högre omfattning vid landnära uppehållsplatser.

Det framförs emellanåt att risken för skadeskjutning är stor vid säljakt och att eftersök inte är genomförbart. Här vill förbundet påpeka att det förhåller sig precis tvärt om.

Svenska Jägareförbundet

Jakten bedrivs med kulor av varminttyp, vilket är kulor med en snabb expansion. Dessa kulor innebär att det blir dödlig träff eller bom. Av de erfarenheter som dagens säljägare har, uppsöker en skadad säl land och är därmed enkel att eftersöka.

Den provtagning som följer på en bärgad säl utöver längd och späcktjocklek är omfattande och det är av största vikt att ersättning till jägaren för detta säkras upp. Data från provtagning är ett viktigt verktyg för att övervaka sälens, och dess livsmiljös, hälsa.

6. Uppföljning av licensjaktens effekter 2023

Genom licensjakt nås högre acceptans för de problem som upplevs av människor på grund av sälen, vilket i sin tur bidrar till att styra mot målet om en neutral eller positiv effekt på människors intressen. Målet i förvaltningsplanerna om att arterna ska hålla gynnsam bevarandestatus uppfylls fortfarande med marginal.

Licensjaktens omfattning är idag inte populationsreglerande, utebliven eller kraftigt minskad licensjakt skulle därför än mer styra bort från en kontrollerad begränsning av populationerna och därmed ett mer livskraftigt ekosystem.

7. Åtterrapporering och utvärdering av skyddsjakten på vikare 2023

Ett så pass litet uttag som 170 sälar ur en population på över 20 000 kan svårligen ha någon praktisk effekt på uppkomna skador, möjligen vid enstaka tillfällen. Däremot har skyddsjakten en stark psykologisk effekt på de människor som drabbas och visar att myndigheten lyssnar på de som är drabbade av de täta populationerna. Möjligheten att få bedriva skyddsjakt är mycket viktig för att bibehålla en hög acceptans.

8. Övrigt

För att möjliggöra återhämtning av ekosystemen krävs det möjlighet att bedriva jakt inom naturreservat och skyddade områden, dessa områden och dess gränser tar inte sälen hänsyn till. Förbundet förordar att besluten om licensjakt och skyddsjakt ska tas på liknande premisser som tidigare år, vilket innebär att hänsyn tas till begränsning av stora populationer.

SVENSKA JÄGAREFÖRBUNDET

Fredrik Zethraeus
Kustansvarig jaktvårdskonsulent

Hans Olsson
Kustansvarig förbundsstyrelsen

Referenser

1. Finska Naturresursinstitutet LUKE
<https://www.luke.fi/sv/uppf%C3%B6ljningar/inventering-av-havssalar-och-uppfoljning-av-salstammens-struktur/i-ostersjon-patrafades-narmare-46-000-grasalar-inventeringen-av-vikare-forsvaras-av-forandrade-isforhallanden>
2. SLU artfakta [Torsk \(fiskbarometern.se\)](https://www.fiskbarometern.se)
3. ICES 2022. *Report of the Working Group on Multispecies Assessment Methods (WGSAM)*, 2022. ICES Scientific Reports
4. Naturvårdsverket, *Strategi för svensk viltförvaltning 2022-2029*. [Strategi för svensk viltförvaltning 2022-2029 \(naturvardsverket.se\)](https://www.naturvardsverket.se)
5. SLU Artfakta [Sill/Strömming \(fiskbarometern.se\)](https://www.fiskbarometern.se)
6. Olof Lövgren (2023). *Trålundersökning av fisk i Östersjön - Aqua notes 2023:7* SLU Uppsala: Institutionen för akvatiska resurser.
<https://doi.org/10.54612/a.1j1brgj7nq>
7. Andreas Bryhn, Francesca Vitale, Sara Königson, Maria Ovegård, Karl Lundström, Ulf Bergström, Daniel Valentinsson, Mattias Sköld, Elin Dahlgren, Caroline Ek, Peter Ljungberg, Sara Bergek, Sven Gunnar Lunneryd och Håkan Wennhage. *Kunskapsunderlag om möjliga icketorskfiskerelaterade åtgärder för att torskbestånd ska bevaras och återhämta sig i svenska vatten. Promemoria 2020-02-25*. SLU Institutionen för akvatiska resurser.